

Příběh prodavače

„Návštěva pana Skřiváčka pro mě byla daleko záživnější než třeba předchozí návštěva pana Zemana. Nebylo to z toho důvodu, že by snad byl život pana Zemana nudnější, bylo to proto, že mně, dívce vyrůstající v obyčejné rodině, byl příběh pana Skřiváčka, který se v době totality projevoval jako úplně obyčejný občan, kterých tu byly spousty, bližší. Tím spíš, když pan Skřiváček dokázal brát téma těžké doby komunismu s jistým nadhledem a vtipností...“

Barbora Karlíková

Pavel Skřiváček byl během sametové revoluce „obyčejným“ občanem socialistického Československa. Sám sebe označil za pasivního diváka, který se účastnil schůzí Občanského fóra v Litomyšli především kvůli získání nových informací. Po revoluci využil nově nabytých občanských svobod a jako jeden z prvních v Litomyšli se pustil do soukromého podnikání.

Ze severních Čech do Litomyšle

Pan Pavel Skřiváček se narodil 29. 12. 1955 v Teplicích v severních Čechách. Krátce po vojně se přestěhoval do Sloupnice u Litomyšle, kde žije dodnes. Vyučil se textilákem a obchodu s textilem se věnoval celý život. Krátce po sametové revoluci začal v tomto oboru podnikat. V současnosti je v invalidním důchodu a stará se o svou starou maminku.

O rozhovor jsme pana Skřiváčka požádali proto, že patří k lidem, kterým sametová revoluce hodně změnila život. Byl tu ale ještě jeden důvod, a tím je rodinné prostředí, ze kterého pochází. Oba jeho rodiče totiž byli komunisté. A nás zajímalo, jak jej toto rodinné prostředí ovlivnilo v jeho názorech, kdy a případně jak se jeho názory začaly měnit.

Pan Skřiváček prý nikdy nelitoval toho, že se přistěhoval sem do východních Čech. Přiznává však, že se za totality v severních Čechách žilo lépe než zde. A to po většině stránek. Nemalý rozdíl mezi pár desítkami kilometrů nám popsal takto: *„Bylo mi jednadvacet nebo dvaadvacet let, když jsem do tohoto kraje přišel. Tady jsem vlastně teprve začal zjišťovat, co se děje nebo co je dobrý a co není dobrý. Do té doby jsme žili v úplně bezproblémovém světě. To byl opravdu úplně jinej svět – příjmově byl třeba o třetinu vyšší. Když jsem přišel sem, tak to všechno bylo úplně jinak postavené. Východní Čechy měly mnohem nižší mzdy a hlavně trpěly nedostatkem zboží. Toho zboží tady bylo výrazně méně než na severu Čech. Ten sever byl prostě preferovaný – celá ta průmyslová oblast byla preferovaná.“* Proto podle pana Skřiváčka v severních Čechách nikdy nevznikly žádné velké protesty proti totalitní moci. *„Aby tam nevznikaly žádné velký rebelie, tak se tam těm lidem muselo podstrojovat... Jen pro srovnání –*

Pavel Skřiváček, současnost (2011)

když jsme šli (v severních Čechách, pozn. aut.) do obchodu, tak jsme si koupili stogramový kakao. Když jsem přišel do východních Čech a chtěl jsem si koupit kakao, tak jsem dostal rozvážené stogramové kakao, protože to tehdy bylo na příděl.“

I přes materiální zajištění se ale panu Skřiváčkovi v severních Čechách z nějakého důvodu nelíbilo. Teplice a celé severní Čechy na něj působily moc průmyslově a hekticky. Na druhou stranu zpětně uznává, že pro mladého člověka to bylo poměrně dobré místo, protože když přišel na Litomyšlsko, byl mírně zaskočen například tím, jak zde vypadá masová kultura.

Vzpomínky na dětství

Své dětství má tak trochu spojené se zmateností té doby: *„Já obzvláště jsem dostával (ve škole v období kolem roku 1968, pozn. aut.) poznámky za to, že jsem říkal soudružko učitelko, protože já jsem musel říkat soudružko učitelko. Pak se to uvolnilo (v roce 1968, pozn. aut.), nesměli jsme říkat soudružko učitelko, protože to už byla paní učitelka, no a než přišlo další léto, tak jsem dostával poznámky za to, že teda jsem zase měl říkat soudružko učitelko.“* Pan Skřiváček se o tom vyjádřil prostě a jednoduše: *„Byla to prostě pakárna.“* A vůbec to bylo celé úplně zmatené. Svět halila záclona lži o tom, jak je komunismus fajn, jak je ke všem fér a všichni mají stejná práva a možnosti. Ta záclona lži byla navíc tak velká, že se skutečný komunismus se všemi hrůzami a děsy dařilo tajit i před řadou českých obyvatel. Proto i pan Skřiváček přiznává, že kdyby se býval nepřistěhoval do východních Čech, asi by nikdy nepochopil, proč ta sametová revoluce skutečně byla, jestli byla nezbytná a zda-li se takto (za socialismu) nedalo žít dál.

Jak to bylo ve Sloupnici

Ve východních Čechách začal pan Skřiváček pracovat v podniku Textil Pardubice, později v Jednotě Svitavy a přibližně v rozmezí pěti let pracoval též jako chovatel skotu v JZD. Také se oženil. A byl to právě příběh rodiny jeho ženy, který řadu jeho názorů změnil. Jeho manželka totiž pocházela ze Sloupnice u Litomyše a vyrůstala na jednom z největších tamějších statků. Byla vlastně dcerou kulaka, celý grunt měl výměru přes 50 hektarů. *„Oni soukromě hospodařili. Jenže pak přišel osmačtyřicátý - „Vítězný Únor“ - a těm hospodářům komunisti sebrali veškerou techniku a někde ve vsi ji uložili za plot a nechali ji tam. Kromě*

toho měli předepsaný dodávky, jenže ty dodávky byly vázaný taky na to, aby přišel někdo z tý strojní a traktorový stanice a zoral jim to pole nebo udělal něco jinýho... Byla to totální likvidace – snaha přinutit ty lidi, aby „dobrovolně“ vstoupili do družstva.“ Pan Skřiváček tuto nespravedlnost komunistů vůči soukromým hospodářům velice dobře chápal. Sám ovšem z žádného takového statku nepocházel a byl vychováván ve škole i rodině tak, aby věřil všem těm komunistickým propagandám. A částečně asi i proto

Pavlína Šváblová a Barbora Karlíková před rozhovorem

o mnoha věcech té doby neměl před příchodem do východních Čech ani ponětí. „*To, co nám dávali, tomu jsme věřili. Takže věřím tomu, že kdyby přišel roku 89 o patnáct let dřív, tak bych vůbec nevěřil tomu, že je to nutný. Ale po těch patnácti letech člověk poznal, jaký je to klamstvo.*“

Ještě za komunismu mohl pan Skřiváček vycestovat do zahraničí. Protože se vždycky vrátil, pouštěli ho komunisté do Jugoslávie, ale i do Rakouska lyžovat. „*Tam nás jelo třicet osm, zpátky jsme jeli čtyři,*“ popisuje pan Skřiváček své cesty z Československa. Mimo to cestoval také do Sovětského svazu, čímž si mohl udělat svůj obrázek o socialismu a měl porovnání situace v Rusku a u nás.

Pasivním divákem za sametové revoluce

To, jak se pan Skřiváček se svou manželkou dozvěděli o událostech 17. listopadu na Národní třídě v Praze, zní možná trošku úsměvně, ale pan Skřiváček si to pamatuje, jak on sám říká, jako by to bylo dneska. Protože už byl podzim, seděli s manželkou doma u televize a šili větrovky a šustáky pro své dvě malé dcery – Pěťu a Evičku. Postupně u televize debatovali nad událostmi, které se odehrávaly v Praze, a když se protesty objevily v Litomyšli, tak se do nich též zapojili. Pan Skřiváček například vzpomíná na schůze Občanského fóra, které se konaly v hotelu Hvězda na dnešním Smetanově náměstí. Tam se diskutovalo zejména o tom, co dalšího se bude ve městě dít. Pan Skřiváček sám sebe nazval pasivním divákem, který na tyto schůze chodil pod záminkou získání nových informací.

Počátky podnikání a vzpomínka na holocaust

Krátce po sametové revoluci začal Pavel Skřiváček podnikat. A patřil mezi první podnikatele v Litomyšli, což nám ovšem skromně zapíral, protože říkal, že v té době (roku 1990) si živnostenský list pořídilo mnoho lidí. Začátky jeho podnikatelské kariéry vypadaly tak, že si zařídil nejdříve malý obchod a později ještě jeden, větší. Od židovské rodiny Bergmannových si na náměstí pro účely podnikání koupil dům, který byl v žalostném stavu, proto jej musel nejprve celý opravit. „*Pan Bergmann byl*

neuvěřitelně férový člověk. Tak jak jsem si vždycky myslel, že ty Židi byli a jsou.“ A tak jsme se při vyprávění o komunismu a změnách po roce 1990 dostali ke vzpomínce na holocaust a nespravedlnosti páchané na Židech. „*Oni (komunisti, pozn. aut.) prostě na jednu stranu tvrdili „holocaust, holocaust“ a mávali u toho praporkama, ale pak se k nim tady chovali vlastně obdobně, akorát jiným způsobem.*“ Z příběhu o židovské rodině, který nám pan Skřiváček vyprávěl, bylo znát, že mu je nesmírně líto tvrdých podrazů osudu a že si Bergmannových neskutečně velkým způsobem váží. „*Paní Bergmannová, když vyprávěla, tak říkala: „My jsme neustále zařizovali obchod. Nejdřív jsme si ho pořídili jako malý, pak přišel Němec, položil pistol na stůl a řekl: „Vypadni, nebo tě tady za tím stolem zastřelím!“ A za*

sedm, za osm let přišla zase národní správa: „Vypadni, a jestli nebudeš poslouchat, tak tě tady nenecháme ani prodávat.“ Oni měli tu židovskou hvězdu pořád na sobě. Tý je nikdo nezbavil. Když si po pětáctýřicátým zase zařídili obchod, přišli za tři roky komouši a všechno jim zkonfiskovali“, prozradil nám pan Skřiváček a dodal, že když paní Bergmannová hodnotila později svůj život, řekla: „Nikdy bych ho nechtěla zpátky! Ten můj bych nepřála nikomu! Já jsem nic jiného celej život nedělala, než jsem někoho odváděla, doprovázela a loučila se.“

Sametová revoluce přinesla panu Skřiváčkovi nejen možnost podnikat, založit si vlastní obchod, kdy bylo daleko jednodušší zásobování i prodej, ale přinesla mu také jednu z nejdůležitějších věcí v životě. Přátelství. *„Myslím, že jsem získal přátelství, který jsem předtím neměl. Řekl bych, že mi tato doba přinesla nemnoho, ale o to pevnější a hezčí přátelství. Takový pevný, takový tutový, kdy člověk ví, že se na ně, na ty přátele, může kdykoliv obrátit“.* Na druhou stranu pan Skřiváček uznává, že poznal taky spousty lidí, kteří by asi tím testem pevného přátelství neprošli, a dokonce i takové, které by už vidět nemusel.

Ovšem nejvíce během sametové revoluce vnímal ty, které charakterizoval takto: *„No, více méně si z toho období pamatuju víc ne ty lidi, který byli čistě revolucionářský, prostě zapálený pro věc. Já jsem v té době více vnímal ty lidi, který jakoby ze sebe dělali blbce, jako když zapomněli za týden, co dělali předtím. Vnímal jsem ty lidi, který se snažili nějakým způsobem i mně někdy ubližovat ze své pozice moci a potom najednou stáli a zvonili klíčkama. Tak to bylo komediální.“*

Co je to svoboda?

Na naši poslední otázku, jak by zhodnotil oněch více než dvacet let naší demokracie, odpověděl bez váhání tak, že rozhodně nemůže říct, že by byl zklamán. *„Nechtěl bych nikdy zpátky tu minulou dobu. Určitě bych prožil těch dvacet let stejně, jako jsem je prožil. Aspoň myslím... Nejsem zklamanej. Že by to mohlo být třeba o něco lepší, to určitě ano, ale to by prostě nebyl život mezi lidma. Kdybysme nebyli lidi, byli bysme mašiny. Všichni bysme byli naprogramovaný tak, abysme byli šťastní. Všechno by šlo, jak by mělo, a otravovali bysme se... Na těch dvaadvaceti letech, který jsem prožil, byla pozitivní jedna věc - když mi někdo něco záviděl, bylo mu to prd platný. Za totality jsem chodil na obecní úřad a zdůvodňoval jsem, proč se nechovám socialisticky, proč se chovám z jejich pohledu nadřazeně, proč nosím větrovku se znakem americkýho jachtklubu a takovýhle blbosti. A jenom proto, že nějaký parchant nějakýho vedoucího někde na KSČ tu samou větrovku nesehnal. Nic jinýho v tom nebylo. Po tom osmdesátým devátým jsem si mohl vzít děravý rifle, a nebo slušivej oblek a soused se mohl klidně zbláznit, ale já to už nemusel nikde zdůvodňovat. To je ta svoboda ... Za totáče si nedovedu představit, že by děvče přišlo ve třinácti letech s pramínkem zrzavejch nebo jinejch vlasů! Nedovedu si představit, že by měl teenager ve čtrnácti letech náušnici v uchu! To se vymykalo všemu a všem! To by hnali rodiče na obecní úřad nebo na městský úřad, možná na kraj, KSČ, problémy by měli v zaměstnání a nakonec ve finále by těm rodičům to dítě odejmuli, protože nebyli schopni podle jejich představ vychovávat děti... To je ta svoboda, to je ta volnost. Když máte rodiče k tomu tolerantní a oni s tím souhlasí, tak mějte třeba kokrhel. Vždyť je to vlastně jedno, když pod ním bude dobrý člověk...“*

Zpracovala Barbora Karlíková

Použité fotografie:

Pavel Skřiváček (současnost, 2011) – foto: Stanislav Švejcar.

Pavla Švábová a Barbora Karlíková před rozhovorem – foto: Stanislav Švejcar.

Pavla Švábová a Barbora Karlíková během rozhovoru – foto: Ladislav Glesner.